

Т.В. Гура

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті приділено увагу значущості викладання психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічного та економічного профілю в умовах технічного ВНЗ. Наголошено на сучасних вимогах до конкурентоспроможного фахівця технічного університету. Визначено роль психолого-педагогічної компетенції у формуванні особистості студента технічного вищого навчального закладу. Висвітлено необхідність надання професійних знань у галузі психології та педагогіки майбутньому професійному інженеру, технологу та економісту, яка допоможе йому правильно сформувати команду в організації. Зазначено роль гуманістичної психології у впровадженні в навчально-виховний процес професійної підготовки особистісно орієнтованого підходу. Особливе значення присвячено інноваційним психолого-педагогічним вимогам до проведення лекцій, які сприяють формуванню психолого-педагогічної компетенції у студентів технічних університетів. Акцентовано увагу на принципах дидактики: науковості, зв'язку теорії з практикою, спрямованості навчання на реалізацію мети освіти, доступності, наочності. Приділено увагу поняттю “позитивне мислення”.

Ключові слова: професійна підготовка, лекційні форми проведення занять, технічний університет, психологічно-педагогічна компетенція, фахівець технічного профілю, гуманізація, гуманітаризація, конкурентоспроможність, принципи дидактики.

Постановка проблеми. Сучасні інтеграційні процеси в Україні, входження в систему міжнародних економічних, політичних і культурних зв'язків, визнання концепції Болонського процесу потребують конкурентоспроможних інженерів світового рівня. Відповідно змінюються і вимоги до номенклатури спеціальностей вищих навчальних закладів інженерно-технічного профілю до професійних та особистісних якостей їхніх випускників [3, с. 8].

Сучасний інженер стає не просто фахівцем, що вирішує вузькі професійні завдання. Як керівник вищої чи середньої ланки, він змушений розв'язувати найрізноманітніші проблеми управління, що стосуються задоволення попиту споживачів при швидкій окупності й надійності ефекту від інвестицій, орієнтуванні на новітні технології та способи високопродуктивної діяльності виробничих і комерційних фірм [7, с. 35].

Ураховуючи сучасні тенденції, необхідно звернути увагу на значущість психолого-педагогічної підготовки випускника технічного університету, на роль інноваційних педагогічних технологій у процесі навчання в технічному ВНЗ. Ці технології є визначальними в умовах кризи в державі та світі, а особливо першочергового значення вони набувають під час підготовки фахівців технічного університету, яким є Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” (НТУ “ХПІ”). Зважаючи на тенденцію до скорочення годин на викладання соціально-гуманітарних

© Т.В. Гура, 2015

дисциплін в технічних університетах України, вважаємо вкрай необхідним довести значущість інновацій при викладанні психолого-педагогічних дисциплін у студентів майбутніх технічних та економічних спеціальностей в навчально-виховному процесі в умовах технічного ВНЗ.

Зв'язок проблеми з науковими завданнями впливає з положень концепції формування гуманітарно-технічної еліти Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”, яка передбачає формування особистості майбутнього інженера з обов'язковим урахуванням психолого-педагогічної компетенції як складника його професіоналізму [9, с. 7-8]. **Зв'язок проблеми з практичними завданнями** ґрунтується на тому, що серед вимог, які висуваються сьогодні до професійного інженера, є знання механізмів формування сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, його вміння формувати команду в організації [8, с. 36].

Аналіз стану досліджень і публікацій з проблеми дає змогу з'ясувати, що проблема формування професійної компетентності була об'єктом дослідження вчених різних галузей знань. Так, філософським пошукам нових стратегій мислення в освіті та стандартам професійної освіти присвячені праці В. Андрущенко, В. Безрукова, С. Гончаренка, М. Згуровського, В. Кременя, С. Лебедева, Н. Ничкало, О. Пономарьова та ін. Навчання інженерній справі, що нерозривно пов'язано з особливостями цієї професії вивчали М. Аптекарь, Г. Бедний, М. Добрускін, О. Євдокимова, К. Зуєв, О. Ігнатюк, О. Коваленко, Г. Козлакова, Д. Костюк, Б. Ломов, В. Марігодов, О. Семенов, Б. Смірнов, О. Пономарьов, С. Рамазанов, О. Романовський, В. Ядов та інші. Ґрунтовну основу для розуміння психологічних основ діяльності та розвитку особистості становить теоретична спадщина Л. Віготського, Г. Костюка, О. Леонтьєва, Б. Ломова, А. Маслоу, А. Петровського, С. Рубінштейна. Наукові розробки Р. Бейзи, К. Бака, Й. Леонгарда присвячені дослідженню комунікації та взаємин між людьми, а теорії мотивації творчості визначені в роботах А. Маслоу, Д. Макгрегора, Д. Адаїра. Проблема гуманізації освіти, врахування якої передбачає підвищення рівня професійної підготовки інженера в умовах сучасного технічного університету, цікавила, зокрема, Ш. Амонашвілі, С. Амеліну, В. Астахову, Г. Балла, І. Беха, П. Блонського, М. Гуревичова, М. Добрускіна, І. Зязюна, М. Касьяненко, Я. Коменського, А. Макаренка, В. Сагатовського, П. Скляра, В. Сухомлинського, А. Сущенка, К. Ушинського, С. Шацького та ін. Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до проблем, пов'язаних з професійною підготовкою випускників технічних університетів, залишаються до сьогодні не повністю розкритими питання застосування психолого-педагогічних інновацій при формуванні психолого-педагогічної компетенції у студентів технічних та економічних спеціальностей. Тому **мета даної статті** полягає в аналізі розкриття цієї проблеми.

Виходячи зі сказаного вище, **завданнями дослідження є:** по-перше, необхідність розглянути значення особистості викладача психолого-педагогічних дисциплін для формування конкурентоспроможного фахівця технічного університету; по-друге, розкрити основні методологічні вимоги до проведення лекцій в технічному університеті, особливу роль при цьому приділяючи їх зв'язку з принципами дидактики.

Виклад основного матеріалу. Для сучасного суспільства потрібно формувати особистість спеціаліста, який здатний не лише використовувати інформацію, а й самостійно здобувати і застосовувати її в складних і несподіваних ситуаціях, вміти ставити завдання та знаходити шляхи їх вирішення [3, с. 29], тому досить гостро стоїть проблема істотного підвищення якості технічної освіти.

Звертаючись до класичної вітчизняної педагогічної науки, зазначимо, що ще В. Сухомлинський зазначав, що „висока культура, багатогранні духовні запити та інтереси, потяг до постійного збагачення знань – такі риси нової людини” [5, с. 54-55]. Тому психолого-педагогічна підготовка студента є необхідним складником навчання та виховання у вищих технічних закладах. Вища технічна освіта повинна не тільки розвивати когнітивну сферу студентів і формувати знання, уміння і навички, а сприяти розвитку його особистості, реалізації інтелектуального, творчого та лідерського потенціалів. Такий підхід в освіті давно вже отримав назву особистісно орієнтованого.

У витоків особистісно орієнтованої освіти стояли психологи гуманістичного спрямування: А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Берн, В. Сатир та ін. К. Роджерс основну ідею цієї парадигми назвав як “клієнтцентрований підхід”. Він – “лідер гуманістичної психології” і ввів у науковий обіг поняття “фасилітація”. Педагога, який допомагає самій дитині в процесі розвитку, полегшує “важку роботу зростання”, К. Роджерс назвав “фасилітатором” (тим, хто підтримує). Педагог-фасилітатор стосовно учня виступає в одній з особливих і найбільш важливих педагогічних позицій: контактує з особистістю учня, створює умови для його особистісного зростання. При цьому, на відміну від позицій учня і вчителя в традиційній системі освіти (де позиції учня і вчителя схематичні і формальні), у клієнтцентрованій педагогіці учень і вчитель відкриті один одному аж до глибоких особистісних рівнів [10, 11, 12].

Як зазначають О. Романовський, В. Бабаєв та О. Пономарьов у своїй монографії „домінанту підготовки майбутніх керівників мусить складати формування високих моральних якостей особистості керівника, його моральних принципів і переконань, які тільки можуть допомогти йому з найбільшим ефектом реалізувати своє особисте та суспільне призначення” [7, с. 49].

Соціологічні опитування вказують на те, що незначна доля успіху інженера залежить від його професійної компетенції, а здебільшого цей успіх пов’язаний з умінням працювати з людьми [4, с. 81].

Тому майбутній фахівець технічного профілю повинен мати професійну компетенцію, вміти успішно виконувати інженерні завдання, але і мати змогу знайти відповіді на такі запитання: на якому місці більш ефективно використовувати конкретного працівника, як створити більш комфортні умови праці для працівників, використовуючи індивідуальний підхід.

Важливою характеристикою професійної культури майбутнього інженера є взаємозв’язок та взаємообумовленність з особистою ціннісною орієнтацією та морально-етичною парадигмою людини, з професійною етикою, характерною для кола його спілкування. Дійсно, найчастіше за все морально-етичні норми та принципи або кодекси поведінки, пов’язані безпосередньо зі спільною професійною діяльністю представників цієї конкретної професійної групи, виступають як наслідок більш адекватної оцінки цінності людини як особистості в його професійному середовищі.

Таким чином, указані норми та принципи сприяють утвердженню авторитета та пріоритета особистості студента як осередка гуманності міжособистісних стосунків. Це визнання з боку колег сприяє розкриттю творчого потенціалу людини, максимальній її особистісній та професійній самореалізації.

Вітчизняні фахівці з психології та педагогіки наголошують на тому, що пошук шляхів активізації людського чинника всередині організації та врахування соціально-психологічних особливостей є однією з вирішальних умов підвищення ефективності діяльності будь-якого закладу, підприємства або фірми [3, с. 2].

Це ще раз доводить значущість для підготовки майбутніх фахівців технічного профілю психолого-педагогічного складника в навчально-виховному процесі.

Серед форм навчальних занять, які проводяться в Національному технічному університеті “Харківський політехнічний інститут” під час викладання у майбутніх інженерів, технологів, економістів курсів „Психологія”, “Основи педагогіки і психології”, “Основи професійної психології”, “Управління розвитком соціально-економічними системами”, “Психолого-педагогічні основи викладання професійних дисциплін”, “Основи методики викладання у вищій школі” використовуються традиційні форми проведення занять - лекційні заняття. Доцільним вважаємо розглянути методичні та методологічні вимоги до проведення лекційних занять в технічному університеті, їх зв’язок з принципами дидактики, тому що застосування цих форм організації навчального процесу у вищих технічних університетах має свої особливості. Необхідно враховувати те, що завданням інноваційного підходу проведення лекції у технічному ВНЗ, який оснований на гуманістичних принципах, є формування у студентів основних психологічних та педагогічних понять, при цьому виклад матеріалу повинен бути доступним, науковим, цікавим, з прикладами практичної реалізації здобутих знань майбутніми фахівцями технічного профілю.

Розгляньмо основні методологічні вимоги до проведення лекцій, зв’язок їх з принципами дидактики та психологічними вимогами до проведення лекційних занять, а також їх особливості в умовах НТУ „ХПІ” при формуванні психолого-педагогічної компетенції у студентів.

Це, *по-перше*, високий організаційно-методичний рівень лекцій, дотримання психолого-педагогічних закономірностей засвоєння інформації. Лектор виступає не тільки як інформатор, але і як особистість – духовна, інтелігентна, творча. Рівень здійснення педагогічної діяльності, педагогічного спілкування, досягнення високих результатів у навчанні і вихованні студентів залежить передусім від того, як педагог формує цілі своєї педагогічної діяльності, що вважає пріоритетним у своїй професії, який він сам як особистість, як суб’єкт педагогічної діяльності [1, с. 134-135]. Зважаючи на власний досвід викладання в технічному університеті, зазначимо, що студентів технічного університету приваблює висока професійна культура лектора, його емпатія та розуміння проблем сучасного студента.

По-друге, лекція має тематичну завершеність, цілісність та логічну зв’язаність, поділ лекції на розділи, виокремлення вступу, основної та заключної частин, наступність викладу нового матеріалу, відповідність викладеного матеріалу робочій навчальній та навчальній програмі даного курсу. При цьому лектор повинен не перевантажувати студента надмірними науковими термінами, а опиратися на приклади застосування психолого-педагогічних понять у реальному житті. Це відповідає дидактичному

принципу зв'язку теорії з практикою, з життям і потребує розуміння студентами значення теорії в житті, умілого застосування теоретичних знань для виконання практичних завдань, участі у вирішенні актуальних проблем сучасності. На думку А. Дістервега, не в кількості знань полягає освіта, а в повному розумінні й майстерному застосуванні всього того, що знаєш [1, с. 258]. Важливо враховувати постійний зв'язок психолого-педагогічних понять з подіями в реальному житті університету, України, світовими проблемами. Сучасний студент більш прагматичний, інформований, динамічний. Він має свою точку зору і вміє її довести логічно, тому викладач повинен мати толерантність до думки студента та достатній практичний і теоретичний досвід, який постійно повинен не тільки поновлюватися новими знаннями та фактами в галузі педагогічних та психологічних наук, а й слідкувати за реальністю сьогодення. А це, у свою чергу, вимагає від викладача постійної самоосвіти, самовдосконалення своєї професійної культури. Він повинен не тільки безперервно слідкувати за новинками у сфері сучасних педагогічних технологій, але й знаходити шляхи впровадження їх в навчально-виховний процес в технічному університеті.

По-третє, вступна частина лекції повинна містити мотиваційний складник, логічно і психологічно готувати студентів до сприйняття основного навчального матеріалу. Цьому відповідає *принцип спрямованості навчання на реалізацію мети освіти*. Він впливає з того, що навчання обумовлене потребами суспільства у всебічному і гармонійному розвитку особистості. В психології та педагогіці аргументовано доведена закономірна єдність навчання, розвитку і виховання. Отже, необхідно проєктувати завдання на кожному занятті, щоб в єдності реалізувались навчальна, розвивальна, виховна функції навчання. Реалізація цього принципу на практиці дозволяє: а) за той самий час вирішувати більш широке коло взаємопов'язаних завдань, ніж підвищувати результативність навчального процесу; б) підвищувати роль і значення цілепокладання в навчальному процесі, робити навчання більш цілеспрямованим [1, с. 258]. Для студентів сильним мотиваційним компонентом є приклади застосування відповідного лекційного матеріалу в реальному житті, тому на початку лекції необхідно навести суттєві приклади застосування психологічних понять, але при цьому необхідно слідкувати за часом, тому що, зважаючи на мотиваційний аспект лекції, на цю частину лекції треба виділити не більше 5-7 хвилин.

По-четверте, основна частина лекції має містити пояснення фактичного матеріалу, при цьому необхідно внести зміни в плані доповнення матеріалу морально-психологічними термінами. При цьому необхідно враховувати *принцип доступності*, який передбачає відповідність змісту, характеру та обсягу матеріалу, віковим особливостям і рівню підготовки студентів. Доступність навчання не означає його легкості. Ще у 70-ті роки Л. В. Занков підкреслював, що навчання, залишаючись доступним, повинно потребувати серйозних зусиль. Лише це приводить до розвитку особистості. Згадаймо деякі правила доступного навчання:

- від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного;
- навчаючи, виходьте з рівня підготовки і розвитку студентів, вчить, спираючись на їх можливості. Враховуйте життєвий досвід студентів, їх інтереси, особливості розвитку;
- доступність, переконливість, емоційність залежать від легкості викладу і

мови викладача, тому чітко й однозначно формулюйте поняття, навчайте образно;

- не зловживайте довгими монологами; тонко відчувайте, що необхідно пояснити, а що студенти зрозуміють самі;
- головну увагу приділяйте управлінню пізнавальною діяльністю студентів: поганий викладач повідомляє істину, залишаючи її недоступною для розуміння, хороший - вчить її знаходити, роблячи доступним процес знаходження [1, с. 260-261].

Викладач, який не зацікавлює студентів викладом матеріалу, а надає сухі факти, провокує у студентів неухважність, вони починають відволікатися, розмовляти. Тому викладач повинен враховувати зворотний зв'язок, при цьому постійно слідкувати за поведінкою студентів в аудиторії. Помилкою викладача та його некомпетентістю є фраза: "Кому не цікаво, можете залишити аудиторію". Цього, власне, студент, якому нецікаво, і чекає. Тому важливо довести студентові не тільки важливість вивчення даної теми на початку лекції, але й утримувати його увагу до кінця лекції. Це потребує від викладача повної віддачі сил та знань. Тому часто викладач відчуває сильну психологічну та фізіологічну втому після продуктивно проведеної лекції.

По-п'яте, в заключній частині лекції стисло повинні подаватися висновки, завдання для самостійного опрацювання питань, а також рекомендації для самостійної роботи над відповідним матеріалом; при цьому необхідним є акцентуація уваги студента на термінах виконання та формі контролю самостійної роботи [4, с. 6-7]. Заключна частина лекції передбачає від викладача концентрації на аспекті моральних цінностей. Він повинен розробити тематику самостійного вивчення програмного матеріалу, враховуючи найвищий рівень розвитку та саморегуляції особистості, на якому основними мотиваційно-суттєвими регуляторами її життєдіяльності виступають загальнолюдські цінності.

По-шосте, виклад матеріалу лекції повинен бути зрозумілим і доступним, особливої уваги потребує мовний рисунок лекції, прийоми ораторського мистецтва, засоби емоційної виразності, а особливо, позитивне мислення викладача. При цьому студентові темп викладу навчального матеріалу повинен забезпечувати можливість його конспектування; особливу увагу треба приділяти роз'ясненню складних питань, підтриманню постійного інтересу студентів до матеріалу та їхню творчу активність. Зупинімося на понятті "позитивне мислення". Ще в 1950-60-х роках з'явилася низка книг про так зване позитивне мислення і його роль у саморозвиткові особистості. На думку психологів, мислити позитивно означає змусити свій мозок працювати на себе, а не проти себе. Позитивне мислення містить у собі позитивний погляд на речі і використання таких же висловлювань для вираження думок і почуттів. Це є чимось подібним до самогіпнозу. Позитивне мислення зосереджується на успіху, воно планує не відхід від поразки, а програмує перемогу. При цьому воно створює стан душевної гармонії, що значною мірою супроводжується задоволеністю людини і її правильними думками [2, с. 194]. Викладач, який сам позитивно мислить, надихає, впливає оптимістично на аудиторію, сприяє позитивному психологічному клімату в аудиторії. Хочемо звернути увагу на те, що є викладачі, які, маючи достатній професійний досвід роботи педагогами, психологами, при викладанні навчального матеріалу використовують багато прикладів з власного досвіду роботи, що робить лекцію цікавою, достатньо мотивованою. Але при цьому вони не враховують вимоги робочої навчальної програми щодо інформативної частини лекції з даної теми, яка потребує обов'язкової

інформації з психології та педагогіки. Це суперечить *принципу научності*. Тому ми рекомендуємо не перенасичувати лекцію прикладами професійного досвіду, а використовувати дану інформацію під час семінарів як ситуаційні завдання, даючи студентам право самостійного їх вирішення. Це сприяє формуванню в них не тільки стратегічного мислення, але й розвитку свободи волевиявлення, що є показником духовного розвитку особистості.

По-сьоме, лекційне заняття повинні тривати не більше двох академічних годин по 45 хвилин з перервою між ними. Лекції з усіх дисциплін доцільно провадити на початку навчальних занять, а їх загальна кількість протягом одного дня не повинна перевищувати двох занять. При плануванні проведення лекцій з психології та педагогіки цей пункт іноді не виконуються. Деканати, затверджуючи розклад занять, часто планують лекції з психології та педагогіки останніми заняттями, не враховуючи при цьому механізми когнітивних психічних процесів людини, а саме: лекції із соціально-гуманітарних дисциплін також потребують концентрації уваги, активізації мислення та стимуляції пам'яті студентів.

По-восьме, інтенсифікація навчального процесу забезпечується дидактично обґрунтованим використанням на лекціях сучасних технічних засобів навчання та наочно-ілюстративного матеріалу. *Принцип наочності* навчання потребує залучення до сприймання всіх органів чуття студента. Не треба забувати правил застосування наочності. Золотим правилом, на думку Я. А. Коменського, є все, що лише можна представити для сприймання чуттями, а саме: видиме – сприймання зором, почуте – слухом, запахи – нюхом, те, що підлягає смаку, – смаком, доступне відчуттям – шляхом дотику. Застосування наочних засобів виховує у студентів увагу, спостережливість, культуру мислення, конструктивну творчість, інтерес до учіння [1, с. 261]. На жаль, у зв'язку з тим, що заняття з психології та педагогіки провадяться в різних корпусах ВНЗ, які знаходяться на значній відстані один від одного, що обмежує час, необхідний для підготовки технічних засобів навчання, тому під час проведення занять доцільно використовувати з метою підвищення рівня засвоєння матеріалу мнематичні прийоми – складання схем, графіків, роздатковий матеріал тощо.

По-дев'яте, вимоги індивідуалізації навчального процесу викликають потребу допомоги тим студентам, які відчувають певні труднощі в засвоєнні програмованого матеріалу, тому необхідно заздалегідь підготуватися до його сприйняття шляхом опрацювання складних питань за навчальними посібниками та підручниками. Викладачі технічних дисциплін помилково вважають, що засвоєння понять дисциплін гуманітарного циклу студентами технічного університету відбувається швидше, ніж засвоєння спеціальних технічних дисциплін. На жаль, це не завжди так.

По-десяте, ми вважаємо, що під час проведення занять в НТУ „ХПІ” викладачі використовують часто технократичний підхід при проведенні лекційних занять, що гальмує розвиток комунікативних здібностей, знижує успішність та збільшує кількість пропущених занять. А все це не сприяє розвитку когнітивних психічних процесів у студентів, а навпаки – затримує його. Тому необхідним є планування збільшення годин на дисципліні соціально-гуманітарного циклу в навчальних планах, навчальних програмах технічних університетів підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів. На жаль, навчальні плани бакалаврів, магістрів, спеціалістів не враховують вимоги педагогіки та психології до людського чинника. Це призводить до ущільнення кі-

лькості годин для дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вищій технічній школі, що суперечить принципам гуманізації та гуманітаризації вищої технічної освіти .

Таким чином, проаналізувавши інноваційний психологічний складник змісту проведення лекційних занять з дисциплін психолого-педагогічного циклу у студентів технічних університетів, можна зробити такі **висновки**:

1. Сучасні вимоги до конкурентоспроможного фахівця технічного університету включають: творчий підхід до справи, ініціативність, самостійність, організованість, відповідальність, дисциплінованість, виконавчі здібності, які є необхідними для сучасного фахівця технічного профілю. Тому психологічний зміст професійної підготовки фахівця інженерного, технологічного, економічного профілю позитивно впливає на студента, сприяє розвитку гармонійної особистості студента в умовах технічного університету.

2. Особистісно орієнтований підхід викладання у вищій технічній школі розвиває не тільки когнітивну сферу студентів і формує професійні знання, вміння та навички, але й сприяє розвитку його особистості, реалізації інтелектуального, творчого та лідерського потенціалів.

3. У сучасних умовах недостатня увага приділяється психологічній підготовці сучасних інженерів, тоді як вона має бути домінуючим чинником їх компетенції в умовах розвитку сучасного виробництва.

4. У процесі професійної підготовки у технічному університеті з метою підвищення рівня психологічної готовності до професійної діяльності серед студентів ми вважаємо доцільним використовувати такі інноваційні методи: навчання з чіткою психолого-педагогічною спрямованістю, посилення індивідуальної роботи зі студентами, активізуючи їх участь у політичному, громадському та культурному житті кафебри, факультету, вишу, країни.

5. У вищому технічному навчальному закладі в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців викладачі повинні впроваджувати принципи дидактики: науковості, зв'язку теорії з практикою, спрямованості навчання на реалізацію мети освіти, доступності. Результат їх впровадження в навчально-виховний процес сприяє розвитку особистості студента, здатної до самозмінення, саморозвитку, самовдосконалення. Тому принципи дидактики є не тільки одним із домінуючих чинників гуманітаризації навчально-виховного процесу в технічному університеті, але й сприяє підвищенню якості освіти у технічному ВНЗ.

6. Необхідною умовою розвитку конкурентоспроможності майбутнього інженера, технолога, економіста є особистість викладача-новатора, його методи і прийоми спрямовані на розвиток у студентів креативності, нестандартного мислення, емпатії, умінь швидко приймати рішення та впливати на психологічний клімат в групі.

Доцільним напрямом **подальших досліджень** вважаємо впровадження в умовах технічного університету інноваційних методів та технологій для формування психолого-педагогічної компетенції у майбутніх інженерів, економістів та технологів.

Список літератури: 1. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка [навчальний посіб.] / Н. Є. Мойсеюк. – 5-е вид., доп. і переробл. – К.: 2007. – 656 с. 2. *Подкасистый П.И.* Психолого-дидактический справочник преподавателя высшей школы /

П. И. Пидкасистый, Л. М. Фридман, М.Г. Гарунов. – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 354 с. 3. *Сергеева Л.М.* Управлінські навички молодшого спеціаліста: теорія та методика формування: монографія / Л. М. Сергеева. – К.: 2001. – 202 с. 4. *Скляр П. П.* Гуманізація освіти у життєвих перспективах майбутніх інженерів: Монографія / П. П. Скляр. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 288 с. 5. *Сухомлинський В. А.* Неотложные проблемы теории и практики / В. А. Сухомлинський // Народное образование. - № 10. – 1961. – С. 54-61. 6. *Петрик О.І.* Види навчальних занять у вузі: теоретичні основи та методики проведення: метод. матеріали / О.І. Петрик, Р. А. Арцишевський. – Луцьк: РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 40 с. 7. *Романовський О.Г.* Проблеми формування особистості лідера / О.Г. Романовський, В.М. Бабаєв, О.С. Пономарьов. – Харків: Майдан, 2000. – 193 с. 8. *Товажнянський Л.Л., Романовський О.Г.* Керівник – професіонал нової форми (Нові аспекти удосконалення вищої технічної освіти на сучасному етапі) // Вища освіта. - 2002. - № 1. – С. 34-39. 9. *Товажнянський Л. Л.* Концепція формування гуманітарно-технічної еліти в НТУ “ХПІ” та шляхи її реалізації: навч.–метод. посібн. / Л.Л. Товажнянський, О.Г. Романовський, О.С. Пономарьов. - Харків: НТУ “ХПІ”, 2004. – 416 с. 10. *Хьелл Л., Зиглер Д.* Теории личности (основные положения, исследования и применение) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. - СПб: Питер, 1999. – С. 528-563. 11. *Gordon T.* Teacher effectiveness training.: N. Y.: Peter H. Wyden, 1974. 12. *Rogers C.* Freedom to learn for the 80's; Columbus, Ohio, 1983.

Bibliography (transliterated): 1. *Mojsejuk N. С.* Pedagogika [navchal'nij posib.] / N.С. Mojsejuk. – 5-e vid., dop. i pe-rerobl. – K.: 2007. – 656 s. 2. *Pidkastyj P.I.* Psihologo-didakticheskij spravoch-nik prepodavatelja vysshej shkoly / P. I. Pidkastyj, L.M. Fridman, M.G. Garunov. – M.: Pedagogicheskoe obshhestvo Rossii, 1999. – 354 s. 3. *Sergeeva L.M.* Upravlins'ki navichki molodshogo specialista: teorija ta metodika formuvannja: monografija / L. M. Sergeeva. – K.: 2001. – 202 s. 4. *Skljar P. P.* Gumanizacija osviti u zhittevih perspektivah majbutnih inzheneriv: Monografija / P. P. Skljjar. – Lugans'k: Vid-vo SNU im. V. Da-lja, 2007. – 288 s. 5. *Suhomlins'kij V. A.* Neotlozhnye problemy teorii i praktiki / V. A. Suhomlins'kij // Narodnoe obrazovanie. - № 10. – 1961. – S. 54-61. 6. *Petrik O.I.* Vidi navchal'nih zanjat' u vuzi: teoretichni osnovi ta metodiki provedennja: metod. ma-teriali / O. I. Petrik, R. A. Arcishevs'kij. – Luc'k: RVV „Vezha” Volin. derzh. un-tu im. Lesi Ukraïnki, 2007. – 40 s. 7. *Romanovs'kij O.G.* Problemi formuvannja osobistos-ti lidera / O.G. Romanovs'kij, V.M. Babaev, O.S. Ponomar'ov. – Harkiv: Majdan, 2000. – 193 s. 8. *Tovazhnjans'kij L.L., Romanovs'kij O.G.* Kerivnik – profesional novoï forma-cii (Novi aspekti udoskonalennja vishhoï tehnicnoï osviti na suchasnomu etapi) // Vishha osvita. - 2002. - № 1. – S. 34-39. 9. *Tovazhnjans'kij L. L.* Koncepcija formuvannja gumani-tarno-tehnicnoï eliti v NTU “HPI” ta shljahi її realizacii: navch.–metod. posibn. / L.L. Tovazhnjans'kij, O.G. Romanovs'kij, O.S. Ponomar'ov. - Harkiv: NTU “HPI”, 2004. – 416 s. 10. *H'ell L., Zigler D.* Teorii lichnosti (osnovnye polozhenija, issledovanija i primenenie) / L. H'ell, D. Zigler. - SPb: Piter, 1999. – S. 528-563. 11. *Gordon T.* Teacher effectiveness training.: N. Y.: Peter H. Wyden, 1974. 12. *Rogers C.* Freedom to learn for the 80's; Columbus, Ohio, 1983.

Tetiana Hura

PSYCHOLOGICAL CONTENT OF INNOVATIVE EDUCATION AT THE TECHNICAL UNIVERSITY

It is stressed that modern integration processes in Ukraine, the entry into the system of international economic, political and cultural connections, the recognition of Bologna Process concept require competitive, world-class engineers. Respectively the requirements for the Higher Educational Establishment technical specialities nomenclature and professional and personal qualities of graduates are changed.

It is proved that the important characteristic of future engineer's professional culture is the relationship with personal value orientation and person's ethical paradigm and with professional ethics typical for his social network. Most often ethical norms and behavior principles which relate to common professional activity of specific professional group members, emanate from more adequate assessment of person's value in his professional environment.

Thus, noted norms and principles favour stating the credibility of a student as a unit of humanity of interpersonal relationship. The recognition from the colleagues favour the disclosure of person's creative potential and his maximum personal and professional self-actualization.

Much attention is given to the importance of teaching of psychological and pedagogical subjects for students major in engineering and economics at the Technical University. Attention is drawn to current requires for competitive specialist.

It is defined the role of psychological and pedagogical competence in student's personality formation in condition of technical university. It is dealt with necessity of professional knowledge in the field of psychology and pedagogy for future engineer, technologist and economist. This knowledge will help them to form a team in organization properly. It is noted the role of humanistic psychology in implementation the personal oriented approach in studying process of vocational training.

The particular importance is given to innovative psychological and pedagogical requirements for lectures organization, which favour psychological and pedagogical competence formation of students of Technical Universities.

The following principles of didactics are stressed: the principle of scientific content, connection between theory and practice, directivity of studying onto the education's aim realization, principle of accessibility and visibility.

Also attention is given to "positive thinking" definition.

It is shown that necessary condition of development of future engineer competitiveness is a personality of a teacher innovator and his methods which are aimed at development students creativity, lateral thinking, empathy, fast decision making skills, skills of influence on psychological climate in a group.

Key words: *vocational training, lecture forms of remedial classes, Technical University, psychological and pedagogical competence, technical specialist, humanization, humanitization, competitiveness, didactics principles.*

УДК 159.922.7:378.4

Т. В. Гура

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

В статье уделено внимание значимости преподавания психолого-педагогических дисциплин у студентов технического и экономического профиля в условиях технического вуза. Выделены современные требования конкурентоспособного специалиста технического университета. Определена роль психолого-педагогической компетенции в формировании личности студента технического вуза. Освещена необходимость предоставления профессиональных знаний в области психологии и педагогики будущему профессиональному инженеру, технологу и экономисту, которая поможет ему правильно сформировать команду в организации. Отмечена роль гуманистической психологии во внедрении в учебно-воспитательный процесс профессиональной подготовки личностно ориентированного подхода. Особое место уделено инновационным психолого-педагогическим требованиям к проведению лекций, которые способствуют формированию психолого-педагогической компетенции у студентов технических университетов. Сделан акцент на принципах дидактики: научности, связи теории с практикой, направленности обучения на реализацию цели образования, доступности, наглядности. Уделено внимание понятию “позитивное мышление”.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, лекционные формы проведения занятий, технический университет, психолого-педагогическая компетенция, специалист технического профиля, гуманизация, гуманитаризация, конкурентоспособность, принципы дидактики.

Стаття надійшла до редакційної колегії 27.11.2015